

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-83>

CONTROVERSIAL ASPECTS OF INCLUDING THE CRIMINAL IN THE STRUCTURE OF CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS

ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ВКЛЮЧЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ДО СТРУКТУРИ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Smirnov A.S.,

PhD, Associate Professor,

Doctoral Student,

Dnipro State

University of Internal Affairs

ORCID ID: 0009-0006-5599-0939

Dnipro, Ukraine

Смірнов А.С.,

кандидат медичних наук, доцент,

докторант,

Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

ORCID ID: 0009-0006-5599-0939

м. Дніпро, Україна

Злочинність досліджується багатьма науками, кожна з яких намагається вивчити та описати його соціальний, кримінологічний, морально-етичний, криміналістичний та інші аспекти. Кожна з них досліджує ті елементи і риси злочинності, що належать до її предмету, акцентує увагу на найбільш суттєвих рисах цього суспільно-небезпечного соціального явища [1, с. 177]. Поміж цього, досі виникають питання, щодо віднесення особи злочинця до структури кримінологічної характеристики.

Так, на думку О.Ю. Шостко до кримінологічної характеристики має включатися інформація про особистість злочинця. Зокрема, стосовно цього питання автор зазначає, що в особистості корупціонера найважливішими є морально-психологічні й соціально-рольові ознаки. Щодо перших, то корупціонери у переважній більшості є комунікабельними людьми, легко встановлюють соціальні контакти, контролюють власну поведінку, їм не притаманні імпульсивність, агресивність, емоційна нестабільність. В основі мотивації полягає гіпертрофоване прагнення до задоволення матеріальних потреб, брак духовного розвитку, схильність до ризику, байдужість до інтересів інших людей, заздрисність, амбіційність, користолюбство, кар'єризм, здирство і зажерливість, культ грошей та матеріальних цінностей, жадоба накопичення і влади. Усе це, на думку науковця, з чим ми і погоджуємось, свідчить про деформовану ціннісну орієнтацію таких осіб [2, с. 74].

Попри те, стосовно цього питання, іншої позиції дотримуються Д.С. Мельник та Б.Д. Леонов, які зазначають, що окремі науковці надмірно розширяють поняття кримінологічної характеристики, включаючи до її структури також особистість злочинця, причини та умови, котрі сприяли кримінальним правопорушенням, та обставини, які мають значення для запобігання кримінальним правопорушенням. На їх переконання з точки зору методології наукових досліджень такий підхід призводить до порушення співвідношення загального (системи попередження злочинності) та окремого (пізнання) [3, с. 88].

В свою чергу О.В. Герасимов зазначає, що головне завдання кримінологічної характеристики полягає в відображенні якісних і кількісних показників явища злочинності, дослідження його стану та динаміки тощо. Тому, на його авторську думку термін «кримінологічна характеристика» можна розуміти, як визначення істотних характерних особливостей та ознак злочинності через опис її стану, що включає кількісні та якісні показники злочинності, структуру, динаміку, рівень латентності та інші дані про злочинність як соціальне явище. Ба більше, автор наголошує, що кримінологічна характеристика є окремим дослідженням, що проводиться з метою розробки та реалізації заходів протидії злочинності. Також правник вбачає за доцільне розглядати протидію злочинності як цілісну систему, а кримінологічну характеристику її однією з складових частин, а іншими: кримінологічну характеристику особистості злочинця і розробку та реалізацію заходів протидії злочинності [4, с. 204].

Ба більше, А.П. Закалюк зазначає, що кримінологічна характеристика кримінального правопорушення, виду кримінальних правопорушень, осіб, що їх вчиняють, згідно з інтересами кримінології включає повністю або частково характеристики названих об'єктів, що належать іншим наукам. Так, щодо кримінального правопорушення, виду кримінальних правопорушень як кримінально-правових понять кримінологічна характеристика повністю містить кримінально-правову їх характеристику. Стосовно розуміння злочинності як суспільного феномена кримінологічна характеристика містить деяку інформацію соціологічного характеру, про злочинність як прояв неприйнятної активності частини членів суспільства, суспільні відносини як об'єкт протиправного посягання, соціальний статус, соціальні ролі, спрямованість особистості та інтереси осіб, що вчинили кримінальні правопорушення, а також стосовно яких із високим ступенем ймовірності прогнозується вчинення останніх тощо. Більше того, автор зазначає, що багато психологічних ознак та властивостей протиправного вчинку, протиправної поведінки, протиправної діяльності запозичені кримінологією з психології та містяться у

кримінологічній характеристиці. Значна її частина за своєю формою є статистичною, розглядається як різновид статистичної характеристики. Загалом кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень запозичує низку відомостей, що належать до їх характеристики, з інших наук. Так само останні, у разі «своєї» галузевої характеристики злочинності, або видів кримінальних правопорушень, або окремого протиправного прояву, частково використовують ознаки і показники кримінологічної характеристики [5, с. 11].

Враховуючи вищевикладене, можемо зробити наступний висновок. Особистість злочинця має виступати саме основоположною складовою злочинності. Злочинність не може існувати окремо від суспільства, від осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення. Аналіз типових рис, які характерні окремим категоріям злочинців (вік, стать, освіта, зайнятість тощо), може сприяти розумінню певних закономірностей вчинення кримінальних правопорушень за регіонами, часовими періодами тощо. Виходячи з цього виключення особи злочинця з кримінологічної характеристика може сприяти втраті розуміння самої природи злочинності.

Література:

1. Лук'янчиков Є.Д., Лук'янчиков Б.Є. Криміналістична і оперативно-тактична характеристики злочину. *Роль правоохоронних органів у формуванні держави в умовах євроінтеграції України* : Матеріали всеукраїнської підсумкової науково-практичної конференції (м. Київ, 12 березня 2015 року) у II частинах. Ч. II. Харків : ХНУВС, 2015. С. 177–179.
2. Шостко О.Ю. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2014. Вип. 28. С. 69–78.
3. Мельник Д.С., Леонов Б.Д. Поняття та зміст кримінологічної характеристики фінансування тероризму. *Інформація і право*. 2022. № 2 (41). С. 85–93.
4. Герасимов О.В. Кримінологічна характеристика та аналіз злочинів у банківській сфері. *Вісник Харківського національного університету імені Н.В. Каразіна. Серія «Право»*. 2017. Випуск 24. С. 203–206.
5. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 712 с.